

## บทที่ 5

### สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาค่าใช้จ่ายของนักศึกษาคณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ทั้งต้นทุนทางการศึกษาที่จ่ายโดยรัฐ และค่าใช้จ่ายส่วนตัวของนักศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปสาระของการวิจัย โดยแบ่งเป็นวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย ผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ ตามลำดับดังนี้

#### 5.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาค่าใช้จ่ายของนักศึกษาคณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญดังนี้

- 1) เพื่อศึกษาต้นทุนทางการศึกษาที่จ่ายโดยรัฐ และที่จ่ายส่วนตัวของนักศึกษา คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- 2) เพื่อเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายส่วนตัวของนักศึกษาคณะเกษตรศาสตร์ จำแนกตามเพศ ชั้นปี อาชีพบิดามารดา และรายได้บิดามารดา

#### 5.2 วิธีดำเนินการวิจัย

##### 1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีของคณะเกษตรศาสตร์ ปีการศึกษา 2538 ทุกชั้นปี จำนวนประชากรทั้งสิ้น 1,272 คน และมีกลุ่มตัวอย่าง 310 คน

##### 2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีทั้งการสำรวจจากเอกสาร และแบบสำรวจข้อมูลจากนักศึกษา

- (1) แบบสำรวจ เป็นแบบสำรวจเพื่อหาค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักศึกษาแต่ละคน ในขณะกำลังศึกษา ในปีงบประมาณ 2534 - 2538

(2) แบบสำรวจข้อมูลจากนักศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สถานภาพโดยทั่วไปของนักศึกษา

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนเงินค่าใช้จ่ายของนักศึกษา ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับสถาบัน

ส่วนที่ 2 ค่าใช้จ่ายเพื่อเสริมการศึกษา

ส่วนที่ 3 ค่าใช้จ่ายเพื่อการดำรงชีพ

### 3) การเก็บรวบรวมข้อมูล

(1) เก็บข้อมูลด้านจำนวนนักศึกษา งบประมาณจากเอกสารของกองแผนงาน มหาวิทยาลัยขอนแก่น งานบริการการศึกษา และงานคลังและพัสดุ คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ดังปรากฏในตารางภาคผนวก ค.

(2) เก็บข้อมูลด้านค่าใช้จ่ายส่วนตัวของนักศึกษา โดยแจกแบบสอบถามให้แก่กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาคณะเกษตรศาสตร์

### 4) การวิเคราะห์ข้อมูล

(1) ต้นทุนทางการศึกษา เพื่อหาค่าใช้จ่ายโดยเฉลี่ยต่อหัว โดยคำนวณหาค่าใช้จ่าย ต่อไปนี้

- ค่าใช้จ่ายของสถาบัน

- ค่าใช้จ่ายส่วนตัว

(2) ค่าใช้จ่ายส่วนตัว วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของนักศึกษา ด้วยวิธีการทางสถิติ ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สถานภาพโดยทั่วไปของนักศึกษา

ตอนที่ 2 ข้อมูลค่าใช้จ่ายส่วนตัวของนักศึกษา

## 5.3 สรุปผลการวิจัย

### 1) สถานภาพทั่วไปของนักศึกษา

ผลการศึกษาสถานภาพของนักศึกษาคณะเกษตรศาสตร์ จำนวน 310 คน พบว่าส่วนใหญ่เป็นชายมากกว่าหญิง (ร้อยละ 57.4 : 42.6 ) จำนวนนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มีสูงสุด (ร้อยละ 28.1) รองลงมาคือ ชั้นปีที่ 4 (ร้อยละ 24.8) นักศึกษาส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ร้อยละ 94.5) รองลงมาคือ ภาคกลาง (ร้อยละ 2.5) และพักหอพัก

มหาวิทยาลัย (ร้อยละ 71.9) รองลงมาคือ พักหอพักเอกชน (ร้อยละ 14.2) อาชีพบิดาส่วนใหญ่ คือ เกษตรกรรม (ร้อยละ 35.5) รองลงมาคือ รับราชการ (ร้อยละ 33.9) และมารดามีอาชีพเกษตรกรรม (ร้อยละ 39.7) รองลงมาคือ ค้าขาย (ร้อยละ 19.3) รายได้บิดาส่วนใหญ่อยู่ในระหว่าง 5,001 - 10,000 บาท (ร้อยละ 26.1) รองลงมาคือ 10,001 - 20,000 บาท (ร้อยละ 20.3) รายได้มารดาอยู่ในระหว่าง 2,001 - 5,000 บาท (ร้อยละ 24.2) รองลงมาคือ ต่ำกว่า 2,000 บาท (ร้อยละ 23.6) นักศึกษาส่วนใหญ่ได้รับอุปการะทางการเงินจากบิดามารดา (ร้อยละ 88.4) รองลงมาคือ ผู้ปกครอง (ร้อยละ 8.4) จำนวนเงินที่นักศึกษาได้รับอุปการะต่อเดือน ส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 1,001 - 3,000 บาท (ร้อยละ 82.9) รองลงมาคือ มากกว่า 3,000 บาท (ร้อยละ 9.4) และในกรณีที่นักศึกษาประสบปัญหาทางการเงิน ส่วนใหญ่แก้ปัญหาโดยขอยืมจากเพื่อน (ร้อยละ 68.4) รองลงมาคือ ขอกจากผู้อุปการะ (ร้อยละ 43.2) นักศึกษาต้องการความช่วยเหลือจากคณะฯมากที่สุด เรื่องจัดหาทุนการศึกษา (ร้อยละ 81.3) รองลงมาคือ เรื่องจัดหางานพิเศษ (ร้อยละ 74.8)

## 2. การศึกษาต้นทุนทางการศึกษา

### 1) ค่าใช้จ่ายของสถาบัน

ผลการศึกษาพบว่า งบประมาณแผ่นดิน และงบประมาณเงินรายได้ ในปีงบประมาณ 2534 - 2538 ที่ใช้จ่ายไปเพื่อสนับสนุนการศึกษา มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อหัวนักศึกษา ในปีงบประมาณ 2534 เท่ากับ 49,945.07 บาท โดยแยกเป็นงบดำเนินการ 44,844.66 บาท งบลงทุน 5,100.41 บาท ปีงบประมาณ 2535 เท่ากับ 50,303.81 บาท แยกเป็นงบดำเนินการ 45,221.91 บาท งบลงทุน 5,081.89 บาท ปีงบประมาณ 2536 เท่ากับ 60,700.52 บาท แยกเป็นงบดำเนินการ 53,694.22 บาท งบลงทุน 7,006.29 บาท ปีงบประมาณ 2537 เท่ากับ 62,656.35 บาท แยกเป็นงบดำเนินการ 54,248.98 บาท งบลงทุน 8,407.36 บาท และปีงบประมาณ 2538 เท่ากับ 65,758.45 บาท แยกเป็นงบดำเนินการ 54,099.56 บาท งบลงทุน 11,658.89 บาท

### 2) ค่าใช้จ่ายส่วนตัว

ผลการศึกษาพบว่า ค่าใช้จ่ายส่วนตัวโดยเฉลี่ยต่อหัวต่อภาคการศึกษาของนักศึกษาคณะเกษตรศาสตร์ มีค่าใช้จ่ายโดยเฉลี่ย 12,942.57 บาท โดยแยกเป็นค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับสถาบัน 1,083.26 บาท (ร้อยละ 11.88) และค่าใช้จ่ายเพื่อการดำรงชีพ 10,321.81 บาท (ร้อยละ 79.75) นักศึกษาหญิงมีค่าใช้จ่ายสูงกว่านักศึกษาชาย คือ 13,745.99 บาท

ส่วนนักศึกษาชายมีค่าใช้จ่าย 12,346.77 บาท และนักศึกษาชั้นปีที่ 4 มีค่าใช้จ่ายสูงสุด คือ 14,698.53 บาท ส่วนชั้นปีอื่น ๆ มีค่าใช้จ่ายระหว่าง 11,845.93 บาท - 12,741.57 บาท นักศึกษาที่พักหอพักเอกชนมีค่าใช้จ่ายโดยเฉลี่ยสูงสุด คือ 17,070.91 บาท นักศึกษาที่พักบ้านญาติอื่น ๆ มีค่าใช้จ่ายต่ำสุดคือ 11,004.64 บาท และนอกจากนี้ยังพบว่านักศึกษาที่มีภูมิลำเนาภาคใต้ มีค่าใช้จ่ายสูงที่สุดคือ 20,091.67 บาท นักศึกษาที่มีภูมิลำเนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีค่าใช้จ่ายต่ำสุดคือ 12,688.88 บาท ดังมีรายละเอียดค่าใช้จ่ายต่อไปนี้

### (1) ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับสถาบัน

ผลการศึกษาพบว่า ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับสถาบันโดยเฉลี่ยต่อหัวต่อภาคการศึกษา คือ 1,083.26 บาท นักศึกษาชั้นปีที่ 1 มีค่าใช้จ่ายสูงสุด คือ 1,226.49 บาท ส่วนชั้นปีอื่น ๆ มีค่าใช้จ่ายอยู่ระหว่าง 1,012.57 บาท - 1,050.13 บาท และยังพบว่านักศึกษาชายมีค่าใช้จ่ายสูงกว่านักศึกษาหญิง คือ 1,088.37 บาท ส่วนนักศึกษาหญิงมีค่าใช้จ่าย 1,076.36 บาท

### (2) ค่าใช้จ่ายเพื่อเสริมการศึกษา

ผลการศึกษาพบว่า ค่าใช้จ่ายเพื่อเสริมการศึกษาโดยเฉลี่ยต่อหัวต่อภาคการศึกษา คือ 1,537.50 บาท นักศึกษาชั้นปีที่ 4 มีค่าใช้จ่ายสูงสุดคือ 1,624.03 บาท ส่วนชั้นปีอื่น ๆ มีค่าใช้จ่ายอยู่ระหว่าง 1,462.86 - 1,554.89 บาท และยังพบว่านักศึกษาหญิง มีค่าใช้จ่ายสูงกว่านักศึกษาชาย ทั้งค่าใช้จ่ายตำราเรียน เอกสารประกอบการเรียน อุปกรณ์การเรียน และอื่น ๆ คือ 1,651.89 บาท ส่วนนักศึกษาชายมีค่าใช้จ่าย 1,452.67 บาท

### (3) ค่าใช้จ่ายเพื่อการดำรงชีพ

ผลการศึกษาพบว่า ค่าใช้จ่ายเพื่อการดำรงชีพโดยเฉลี่ยต่อหัวต่อภาคการศึกษา คือ 10,321.81 บาท นักศึกษาชั้นปีที่ 4 มีค่าใช้จ่ายสูงสุด คือ 12,056.12 บาท ส่วนชั้นปีอื่น ๆ มีค่าใช้จ่ายอยู่ระหว่าง 9,370.49 - 10,192.76 บาท และยังพบว่า นักศึกษาหญิง มีค่าใช้จ่ายโดยเฉลี่ยสูงกว่านักศึกษาชาย คือ 11,017.74 บาท โดยมี ค่าอาหาร ค่าเสื้อผ้า ค่าเบ็ดเตล็ด และค่ากิจกรรมพักผ่อนหย่อนใจมากกว่า ส่วนนักศึกษาชายมีค่าใช้จ่ายโดยเฉลี่ย คือ 9,805.74 โดยมีค่าใช้จ่าย ค่าที่พัก และค่าพาหนะ มากกว่านักศึกษาหญิงเท่านั้น

สรุปต้นทุนทางการศึกษาของนักศึกษาคณะเกษตรศาสตร์โดยเฉลี่ยต่อหัว ภาคต้นปีการศึกษา 2538 ในส่วนที่เป็นค่าใช้จ่ายที่รัฐเป็นผู้จ่าย ซึ่งยังไม่รวมค่าใช้จ่ายของหน่วยงานส่วนกลางของมหาวิทยาลัย และส่วนที่เป็นค่าใช้จ่ายส่วนตัวของนักศึกษา ยกเว้นค่าใช้จ่าย

เกี่ยวกับสถาบัน คือ 44,738.54 บาท โดยแยกเป็นส่วนที่รัฐเป็นผู้จ่าย 32,879.23 บาท (ร้อยละ 73.51) และส่วนที่เป็นค่าใช้จ่ายส่วนตัว 11,879.23 บาท (ร้อยละ 26.51) ดังตารางที่ 32 จะเห็นได้ว่ารัฐเป็นผู้จ่ายในการสนับสนุนการศึกษา ประมาณ 3 เท่าของค่าใช้จ่ายส่วนตัวของนักศึกษา ซึ่งคิดเป็นต้นทุนทางการศึกษาที่จะผลิตบัณฑิตทางการเกษตรต่อหัวต่อปี ประมาณ 89,477.08 บาท

### 3) การศึกษาเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายส่วนตัวของนักศึกษา

(1) ค่าใช้จ่ายส่วนตัวโดยเฉลี่ยต่อภาคการศึกษาของนักศึกษาหญิง มากกว่านักศึกษาชาย คือ 13,746.99 บาท ส่วนนักศึกษาชายมีค่าใช้จ่าย 12,346.77 บาท และมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

(2) ค่าใช้จ่ายส่วนตัวโดยเฉลี่ยต่อภาคการศึกษาของนักศึกษา ชั้นปีที่ 4 มีค่าใช้จ่ายสูงสุดคือ 14,698.53 บาท และนักศึกษาชั้นปีที่ 3 มีค่าใช้จ่ายต่ำสุดคือ 11,845.93 บาท ค่าใช้จ่ายของนักศึกษาแต่ละชั้นปีมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

(3) ค่าใช้จ่ายส่วนตัวโดยเฉลี่ยต่อภาคการศึกษาของนักศึกษา ตามอาชีพบิดา บริษัท/เอกชน มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยสูงสุดคือ 16,549.00 บาท อาชีพบิดาเกษตรกรรมมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่ำสุด คือ 10,741.86 บาท โดยพบว่าอาชีพบิดาบริษัท/เอกชน มีค่าใช้จ่ายแตกต่างกับอาชีพบิดาเกษตรกรรม บิดาอาชีพรับราชการ แตกต่างกับบิดาอาชีพเกษตรกรรม บิดาอาชีพค้าขายแตกต่างกับบิดาอาชีพเกษตรกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

(4) ค่าใช้จ่ายส่วนตัวโดยเฉลี่ยต่อภาคการศึกษาของนักศึกษา ตามอาชีพมารดา บริษัท/เอกชน มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยสูงสุดคือ 17,926.25 บาท อาชีพมารดาเกษตรกรรมมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่ำสุด คือ 10,847.56 บาท โดยพบว่าอาชีพมารดา บริษัท/เอกชน มีค่าใช้จ่ายแตกต่างกับอาชีพมารดาเกษตรกรรม มารดาอาชีพรับราชการ แตกต่างกับมารดาอาชีพเกษตรกรรม มารดาอยู่บ้านเฉย ๆ แตกต่างกับ มารดาอาชีพเกษตรกรรม และมารดาอาชีพค้าขาย แตกต่างกับมารดาอาชีพเกษตรกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

(5) ค่าใช้จ่ายส่วนตัวโดยเฉลี่ยต่อภาคการศึกษาของนักศึกษา ตามรายได้บิดา มากกว่า 20,000 บาท มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยสูงสุดคือ 18,389.29 บาท และรายได้บิดา ต่ำกว่า 2,000 บาท มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่ำสุดคือ 9,608.33 บาท โดยพบว่ารายได้บิดามากกว่า 20,000 บาท มีค่าใช้จ่ายแตกต่างกับรายได้บิดาทุกกลุ่มรายได้ ยกเว้นรายได้บิดา 10,001 - 20,000 บาท รายได้บิดา 10,001-20,000 บาท มีค่าใช้จ่ายแตกต่างกับรายได้บิดาทุกกลุ่มรายได้

ยกเว้นรายได้บิดามากกว่า 20,000 บาท รายได้บิดา 5,001 - 10,000 บาทแตกต่างกับรายได้บิดาต่ำกว่า 2,000 บาท และรายได้บิดา 2,001 - 5,000 บาทแตกต่างกับรายได้บิดาต่ำกว่า 2,000 บาท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

(6) ค่าใช้จ่ายส่วนตัวโดยเฉลี่ยต่อภาคการศึกษาของนักศึกษา ตามรายได้มารดา มากกว่า 20,000 บาท มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยสูงสุดคือ 19,423.18 บาท และรายได้มารดาต่ำกว่า 2,000 บาท มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่ำสุด คือ 9,876.37 บาท โดยพบว่ารายได้มารดาสูงกว่า 20,000 บาท มีค่าใช้จ่ายแตกต่างกับรายได้มารดาทุกกลุ่ม ยกเว้นรายได้มารดา 10,001 - 20,000 บาท รายได้มารดา 10,001 - 20,000 บาทแตกต่างกับรายได้มารดาทุกกลุ่มรายได้ยกเว้นรายได้มารดาสูงกว่า 20,000 บาท รายได้มารดา 5,001 - 10,000 บาทแตกต่างกับรายได้มารดาต่ำกว่า 2,000 บาท มารดาไม่มีรายได้แตกต่างกับรายได้มารดาต่ำกว่า 2,000 บาท และมารดารายได้ 2,001 - 5,000 บาทแตกต่างกับรายได้มารดาต่ำกว่า 2,000 บาท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปการเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายส่วนตัวของนักศึกษาคณะเกษตรศาสตร์ ที่มีเพศ ชาย ปี อาชีพบิดามารดา รายได้บิดามารดา แตกต่างกันจะมีค่าใช้จ่ายแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

#### 5.4 อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาค่าใช้จ่าย ของนักศึกษาคณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาต้นทุนทางการศึกษา และเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายส่วนตัวของนักศึกษาคณะเกษตรศาสตร์ ซึ่งตัวแปรคือ เพศ ชาย ปี อาชีพบิดามารดา และรายได้บิดามารดา ผลของการวิจัยได้ข้อค้นพบที่สามารถนำมาอภิปรายได้ดังนี้

##### 1. สถานภาพทั่วไปของนักศึกษา

จากแบบสำรวจข้อมูลด้านสถานภาพทั่วไปของนักศึกษาคณะเกษตรศาสตร์ จำนวน 310 คน พบว่า มีนักศึกษาชายมากกว่านักศึกษาหญิง มีสาเหตุเนื่องมาจากลักษณะทางการศึกษาด้านการเกษตร และตลาดแรงงานที่จะรองรับยังต้องการเพศชายมากกว่าเพศหญิง ซึ่งพบได้จากประกาศรับสมัครเข้าทำงานของบริษัทต่างๆ ส่วนใหญ่เป็นลักษณะงานที่ต้องอยู่ประจำฟาร์มในจังหวัดต่างๆ หรืองานที่ต้องตระเวนไปตามจังหวัดต่างๆ ทำให้หลายบริษัทระบุคุณสมบัติว่ารับเฉพาะเพศชาย ปีที่มีจำนวนนักศึกษาสูงสุด ได้แก่

ชั้นปีที่ 1 เนื่องจากยังไม่มีตลาดออกจากการเปลี่ยนสถาบัน หรือตกออกเหมือนกับชั้นปีอื่นๆ นักศึกษาส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เนื่องจากนโยบายการเปิดโอกาสให้นักเรียนในส่วนภูมิภาค ได้มีโอกาสเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยในภูมิลำเนามากขึ้นโดยการให้มหาวิทยาลัยเปิดรับนักศึกษาเข้าเรียนโดยการเปิดรับตรง ทำให้นักเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีโอกาสเข้าศึกษาได้ก่อน เป็นจำนวนร้อยละ 50 ของนักศึกษาที่จะรับเข้าศึกษาทั้งหมด ประกอบกับนักเรียนจากโรงเรียนต่างๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเลือกสอบเข้าศึกษาในคณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่นมากขึ้น เนื่องจากความเชื่อถือในชื่อเสียงของสถาบัน มีตลาดแรงงานรองรับ และใกล้ภูมิลำเนาด้วย สำหรับทางด้านแหล่งพำนักนักศึกษาส่วนมากจะพักอยู่หอพักของมหาวิทยาลัย เพราะมีราคาถูก ปลอดภัย และใกล้กับอาคารเรียน ซึ่งทางมหาวิทยาลัยยังไม่สามารถจัดหอพักให้เพียงพอกับจำนวนนักศึกษาที่ต้องการพักได้ ในเรื่องสถานภาพทางด้านฐานะของนักศึกษาคณะเกษตรศาสตร์ส่วนใหญ่จัดว่ามีฐานะยากจน เพราะส่วนมากมีบิดามารดาอาชีพเกษตรกรกรรม และไม่มีผู้อุปการะอื่นช่วยเหลือ ทำให้มีปัญหาทางการเงิน ซึ่งนักศึกษาส่วนใหญ่หาทางช่วยตัวเองโดยพยายามขอทุนจากแหล่งต่างๆ และบางคนก็จำเป็นต้องหางานพิเศษทำในช่วงเย็นและวันหยุด นับได้ว่าการจัดหาทุนการศึกษามีความจำเป็นอย่างยิ่ง ในกรณีที่นักศึกษาประสบปัญหาทางการเงิน พบว่าส่วนใหญ่จะแก้ปัญหาโดย ขอยืมจากเพื่อนเป็นอันดับแรก รองลงไปคือ ขอจากบิดามารดา และผู้อุปการะ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัย ของสุภาพรรณ ไชยเศรษฐ (2526)

## 2. การศึกษาต้นทุนทางการศึกษา

### 1) ค่าใช้จ่ายของสถาบัน

พบว่าจากปีงบประมาณ 2534 - 2538 ค่าใช้จ่ายของสถาบันที่จ่ายเพื่อสนับสนุนการศึกษาในรูปของงบประมาณแผ่นดิน และงบประมาณเงินรายได้ คิดเป็นค่าเฉลี่ยต่อหัวนักศึกษา อยู่ระหว่าง 49,945.07 - 65,758.45 บาท/คน/ปี โดยมีแนวโน้มสูงขึ้นทุกปีตั้งแต่ปี 2534 เป็นต้นมา สาเหตุที่ค่าใช้จ่ายของสถาบันสูงขึ้นดังกล่าว เนื่องจากมีการเพิ่มหน่วยงานใหม่ทางด้านการศึกษา เพื่อให้สามารถรับนักศึกษาได้เพิ่มขึ้น เช่น การจัดตั้งภาควิชาประมง การแยกภาควิชาพืชสวนกับภาควิชาพืชไร่ และการแยกภาควิชากีฏวิทยากับภาควิชาโรคพืชวิทยา จึงทำให้ได้รับการสนับสนุนงบประมาณสูงขึ้น แต่ก็สามารถเพิ่มจำนวนนักศึกษาจาก จำนวน 1,211 คน ในปีการศึกษา 2534 เพิ่มขึ้นเป็น 1,463 คน

ในปีการศึกษา 2538 นอกจากนั้นยังเป็นช่วงของการก่อสร้างอาคารใหม่ สำหรับหน่วยงานที่เกิดขึ้นดังกล่าว จึงทำให้งบประมาณในส่วนของหมวดค่าที่ดินและสิ่งก่อสร้างค่อนข้างสูง

## 2) ค่าใช้จ่ายส่วนตัว

ผลการศึกษาพบว่า ค่าใช้จ่ายส่วนตัวโดยเฉลี่ยต่อหัวในปีการศึกษา 2538 ของนักศึกษาคณะเกษตรศาสตร์ มีค่าใช้จ่ายโดยเฉลี่ยประมาณ 25,885.14 บาท โดยสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เพ็ญทิพย์ เกียรติกำจาย (2525) ซึ่งรายงานไว้ว่า ค่าใช้จ่ายส่วนตัวโดยเฉลี่ยของ นิสิตบัณฑิตสาขาวิชาพลศึกษา มีค่าใช้จ่ายปีละ 25,766.77 บาท นักศึกษาคณะเกษตรศาสตร์มีค่าใช้จ่ายโดยเฉลี่ยต่อภาคการศึกษา ประมาณ 12,942.57 บาท โดยแยกเป็นค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับสถาบัน 1,083.26 บาท (ร้อยละ 8.37) ค่าใช้จ่ายเพื่อเสริมการศึกษา 1,537.50 บาท (ร้อยละ 11.88 ) และค่าใช้จ่ายเพื่อการดำรงชีพ 10,321.81 บาท (ร้อยละ 79.75) สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องมาจาก มหาวิทยาลัยขอนแก่นเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐ ซึ่งเรียกเก็บค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ไม่สูงนัก จึงทำให้ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยเกี่ยวกับสถาบันค่อนข้างต่ำ ในขณะที่ค่าครองชีพในปัจจุบันค่อนข้างสูงขึ้น จึงทำให้นักศึกษาต้องมีค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการดำรงชีพค่อนข้างสูง มีค่าเฉลี่ย 10,321.81 บาท/ภาคการศึกษา หรือเฉลี่ยประมาณ 2,293.74 บาท/เดือน

### (1) ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับสถาบัน

ผลการศึกษาพบว่า ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับสถาบันโดยเฉลี่ยต่อหัวต่อภาคการศึกษา มีค่าเท่ากับ 1,083.26 บาท โดยนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มีค่าใช้จ่ายสูงที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ต้องเสียค่าขึ้นทะเบียนนักศึกษาใหม่ และค่าประกันของเสียหาย นอกจากนี้ยังพบว่านักศึกษาชายมีค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับสถาบันเฉลี่ย สูงกว่านักศึกษาหญิง

### (2) ค่าใช้จ่ายเพื่อเสริมการศึกษา

ผลการศึกษาพบว่าค่าใช้จ่ายเพื่อเสริมการศึกษาต่อหัวต่อภาคการศึกษา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1,537.50 บาท โดยนักศึกษาชั้นปีที่ 4 มีค่าใช้จ่ายสูงสุด ทั้งนี้เนื่องจากการศึกษาในระดับชั้นปีที่ 4 มีการทำรายงานมากขึ้น รวมทั้งค่าใช้จ่ายในการจัดซื้อเอกสารตำรา ที่สำคัญทางด้านวิชาชีพ ซึ่งเป็นเอกสารประกอบการเรียนที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพ จำเป็นต้องซื้อรวบรวมไว้ เพื่อให้มีความรอบรู้ทางวิชาการมากขึ้น ทำให้นักศึกษาชั้นปีที่ 4 มีค่าใช้จ่ายเพื่อเสริมการศึกษาค่อนข้างสูง



### (3) ค่าใช้จ่ายเพื่อการดำรงชีพ

ผลการศึกษาพบว่าค่าใช้จ่ายเพื่อการดำรงชีพต่อหัวต่อภาคการศึกษาเฉลี่ยเท่ากับ 10,321.81 บาท โดยนักศึกษาชั้นปีที่ 4 มีค่าใช้จ่ายทางค่านี้นี้สูงที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากเป็นปีสุดท้ายของการศึกษา และเป็นชั้นปีที่อาวุโสสูงที่สุด ทำให้มีค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ การพักผ่อนหย่อนใจ และค่าเครื่องแต่งกายมากขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่านักศึกษานักศึกษามีค่าใช้จ่ายสูงกว่านักศึกษาชาย

### 3. การศึกษาเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายส่วนตัวของนักศึกษา

1) ค่าใช้จ่ายส่วนตัวโดยเฉลี่ยต่อภาคการศึกษา ของนักศึกษานักศึกษามากกว่านักศึกษาชาย และมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ว่า นักศึกษาที่มีเพศแตกต่างกันจะมีค่าใช้จ่ายแตกต่างกัน

2) ค่าใช้จ่ายส่วนตัวโดยเฉลี่ยต่อภาคการศึกษา ของนักศึกษาแต่ละชั้นปีมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ว่านักศึกษาแต่ละชั้นปีจะมีค่าใช้จ่ายแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อวรุท วัฒนสิน (2524) รายงานว่าโดยเฉลี่ยแล้วนักศึกษาในระดับชั้นต่างๆ และแผนกวิชาต่างๆมีค่าใช้จ่ายแตกต่างกัน สำหรับนักศึกษาคณะเกษตรศาสตร์ชั้นปีที่ที่มีค่าใช้จ่ายสูงสุดได้แก่ นักศึกษาชั้นปีที่ 4 คือ มีค่าใช้จ่ายโดยเฉลี่ย 14,698.53 บาท และชั้นปีที่ที่มีค่าใช้จ่ายต่ำที่สุดได้แก่ชั้นปีที่ 3 คือ มีค่าเฉลี่ย 11,845.93 บาท สาเหตุที่นักศึกษาชั้นปีที่ 4 มีค่าใช้จ่ายส่วนตัวสูง เป็นค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพ คือค่าอาหาร ค่าเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย ค่าที่พัก และค่ากิจกรรมพักผ่อนหย่อนใจ รองลงมาคือค่าใช้จ่ายเพื่อเสริมการศึกษา เนื่องจากการศึกษาในระดับชั้นปีที่ 4 ส่วนใหญ่ จะต้องมีการทำรายงานในรายวิชาต่าง ๆ ค่อนข้างมาก นักศึกษาจำเป็นต้องจ่ายค่าถ่ายเอกสารในการรวบรวมเอกสารประกอบ นอกจากนั้นยังมีการซื้อเอกสารตำราที่สำคัญทางวิชาชีพมากขึ้น

3) ค่าใช้จ่ายส่วนตัวโดยเฉลี่ยต่อภาคการศึกษา ของนักศึกษาตามอาชีพบิดามารดา มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ว่าอาชีพบิดามารดาแตกต่างกันค่าใช้จ่ายของนักศึกษาจะแตกต่างกัน โดยนักศึกษาที่มีบิดามารดาอาชีพ บริษัท/เอกชน จะมีค่าใช้จ่ายส่วนตัวเฉลี่ยสูงสุด คือ 16,549.00 บาท กับ 17,926.25 บาท ค่าใช้จ่ายส่วนตัวเฉลี่ยต่ำสุด คือ 10,741.86 บาท กับ 10,847.56 บาท สาเหตุที่นักศึกษาที่มีบิดามารดาอาชีพ บริษัท/เอกชน สามารถใช้จ่ายส่วนตัวได้สูงก็เนื่องจาก

บิดามารดามีรายได้จากการประกอบอาชีพค่อนข้างสูง จึงสามารถอุปการะทางการเงินให้แก่  
นักศึกษาได้มาก ส่วนนักศึกษาที่มีบิดามารดาอาชีพเกษตรกรรมจะมีค่าใช้จ่ายส่วนตัวน้อย  
เนื่องจากบิดามารดามีรายได้จากการประกอบอาชีพค่อนข้างต่ำ และไม่สม่ำเสมอในแต่ละ  
เดือน ทำให้ไม่สามารถอุปการะทางการเงินให้แก่นักศึกษาได้มาก

4) ค่าใช้จ่ายส่วนตัวโดยเฉลี่ยต่อภาคการศึกษาของนักศึกษาตามรายได้บิดา  
มารดามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ว่า  
บิดามารดามีรายได้แตกต่างกัน ค่าใช้จ่ายของนักศึกษาจะแตกต่างกัน โดยนักศึกษาที่มีบิดา  
มารดาที่มีรายได้มากกว่า 20,000 บาท จะมีค่าใช้จ่ายส่วนตัวเฉลี่ยสูงสุด คือ มีค่า  
18,389.29 บาท กับ 19,423.18 บาท และนักศึกษาที่มีบิดามารดามีรายได้ต่ำกว่า 2,000 บาท  
จะมีค่าใช้จ่ายส่วนตัวต่ำสุด คือ มีค่า 9,608.33 บาท กับ 9,876.37 บาท สาเหตุเนื่องจากบิดา-  
มารดาที่มีรายได้สูง สามารถอุปการะทางการเงินให้แก่ศึกษาสูงกว่า บิดามารดาที่มี  
รายได้ต่ำ

## 5.5 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับสถาบัน ข้อเสนอแนะสำหรับ  
ผู้ปกครองและผู้สนใจที่จะเข้าศึกษา และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

### 1) ข้อเสนอแนะสำหรับสถาบัน

#### (1) ต้นทุนทางการศึกษา

จากข้อค้นพบในการวิจัยพบว่าต้นทุนทางการศึกษาส่วนใหญ่มาจาก  
งบประมาณแผ่นดิน และในแต่ละปีงบประมาณที่ได้รับจัดสรร จะมีค่าใช้จ่ายที่แตกต่างกัน  
ไป โดยไม่มีเกณฑ์ที่แน่นอน ดังนั้นจึงควรมีการวิจัยเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายรายหัว ของนักศึกษามหาวิทยาลัยต่างๆ โดยเฉพาะในส่วน of ค่าใช้จ่ายรายหัวจากงบประมาณแผ่นดิน เพื่อ  
เปรียบเทียบค่าใช้จ่ายรายหัวที่เกิดขึ้นสำหรับสาขาวิชาเดียวกัน ทำให้อาจนำมากำหนดเป็น  
มาตรฐานของค่าใช้จ่ายรายหัวสำหรับการผลิตบัณฑิตในสาขาวิชานั้นๆ ได้ และควรมีเกณฑ์  
การคิดค่าใช้จ่ายโดยพิจารณาเฉพาะงบดำเนินการ 4 หมวด คือหมวดค่าตอบแทน วัสดุ  
วัสดุ และสาธารณูปโภค เนื่องจากงบดำเนินการส่วนนี้มักจะแปรเปลี่ยนไปตามจำนวนการ  
ผลิตบัณฑิต กล่าวคือถ้าผลิตบัณฑิตเพิ่มขึ้นหนึ่งคน ค่าใช้จ่ายส่วนนี้จะเพิ่มขึ้นในอัตราที่  
เป็นสัดส่วน ดังนั้นการตั้งงบประมาณค่าใช้จ่ายส่วนนี้จะเป็นสัดส่วนโดยตรงกับจำนวน

บัณฑิตที่จะผลิตเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ต้องพิจารณาปรับค่าใช้จ่ายรายหัวสำหรับอัตราเงินเฟ้อในแต่ละปีด้วย การหาเกณฑ์ของค่าใช้จ่ายรายหัว อาจเป็นแนวทางในการเสนอของบประมาณประจำปี เป็นแนวทางให้สามารถจัดสรรงบประมาณสำหรับการผลิตบัณฑิตในสาขาวิชาเดียวกัน ระหว่างมหาวิทยาลัยต่างๆอย่างมีระบบมากขึ้น

## (2) ค่าใช้จ่ายส่วนตัว

จากขอคนพบในการวิจัย พบว่านักศึกษาคณะเกษตรศาสตร์ ส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่มีบิดามารดาอาชีพเกษตรกรกรรม และมีรายได้น้อยหรือไม่มีรายได้ ประกอบกับรายได้จากการเกษตรที่มีนั้นมักไม่มีความสม่ำเสมอ ทำให้นักศึกษาจำนวนมากมีปัญหาทางการเงิน โดยนักศึกษาที่มีปัญหาดังกล่าวมีความต้องการให้สถาบันให้การช่วยเหลือในด้านต่างๆ คือ จัดหาทุนการศึกษา จัดหางานพิเศษ และจัดหาหอพักราคาถูก ดังนั้นผู้บริหารสถาบันควรหาแนวทางการช่วยเหลือ หรือช่วยบรรเทาความเดือดร้อนให้กับนักศึกษาที่มีปัญหาในเรื่องค่าใช้จ่าย โดยดำเนินการในเรื่องต่อไปนี้คือ

ก. ควรจัดหาแหล่งทุนการศึกษาสำหรับนักศึกษายากจนให้มากขึ้น วางมาตรการให้นักศึกษาที่มีความเดือดร้อนทางการเงิน ได้มีโอกาสรับทุนมากขึ้น เนื่องจากนักศึกษาส่วนใหญ่ของคณะ มาจากครอบครัวที่มีบิดามารดาอาชีพเกษตรกรกรรม และไม่มีรายได้ จะเป็นการช่วยบรรเทาความเดือดร้อนในเรื่องค่าใช้จ่ายของนักศึกษาไปได้บ้าง

ข. จัดบริการหางานพิเศษ สำหรับนักศึกษายากจนได้มีโอกาสหารายได้พิเศษมากขึ้น

ค. ควรจัดบริการหอพักเพิ่มขึ้น เพื่อลดค่าใช้จ่ายทางด้านค่าที่พัก

ง. ดำเนินการให้มีการจัดทำเอกสารประกอบการเรียน และตำราเรียนให้มากขึ้น เพื่อจำหน่ายแก่นักศึกษาในราคาถูก

## 2) ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปกครองและผู้สนใจที่จะเข้าศึกษา

การศึกษาในระดับปริญญาตรี คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ผู้ปกครอง หรือ ผู้สนใจที่จะเข้าศึกษา จะต้องทราบว่าค่าใช้จ่ายส่วนตัวสำหรับผู้เข้าศึกษาประมาณปีละ 26,000.00 บาท โดยมีค่าใช้จ่ายต่อเดือนๆละประมาณ 2,600.00 บาท โดยไม่รวมค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับสถาบัน เนื่องจากค่าใช้จ่ายดังกล่าวนักศึกษาจะจ่ายในช่วงเปิดภาค

การศึกษา ภาคการศึกษาละประมาณ 1,100.00 บาท หรือประมาณปีการศึกษาละ 2,200.00 บาท

### 3) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

(1) ควรมีการศึกษาวิจัย ค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักศึกษา ระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยต่างๆ ทั้งส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค และเปรียบเทียบกันว่า สำหรับสาขาวิชาเดียวกันของแต่ละสถาบัน มีค่าใช้จ่ายใกล้เคียง หรือแตกต่างกันอย่างไร

(2) ควรทำการวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักศึกษา เปรียบเทียบระหว่างสาขาวิชาต่างๆ

(3) ควรทำการศึกษาเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายส่วนตัว ระหว่างนักศึกษาคณะต่างๆ ในมหาวิทยาลัยขอนแก่น

(4) ควรมีการวิจัยติดตามผลของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษา ในแต่ละสาขาวิชา ว่า ได้ใช้ประโยชน์จากวิชาความรู้ที่ศึกษามากน้อยอย่างไร การประกอบอาชีพสอดคล้องหรือตรงกับสาขาวิชาที่เรียนมาหรือไม่ ซึ่งผลของการศึกษาวิจัยดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อการแก้ไข หรือปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอน ให้เหมาะสมกับภาวะการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป และยังเป็นแนวทางในการวางแผนปรับปรุงเครื่องมือให้ทันสมัย และการวางแผนพัฒนาคณะอีกด้วย

(5) คณะควรทำการศึกษาเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักศึกษา ทั้งในรายละเอียดของเงินงบประมาณแผ่นดิน และเงินนอกงบประมาณ ในทุกหมวดค่าใช้จ่าย ซึ่งการศึกษาวิจัยสามารถทำได้ทุกปี หรือทุก 2 ปี ผลของการศึกษาวิจัยจะเป็นแนวทางในการวางแผนจัดสรรงบประมาณ สำหรับหน่วยงานต่างๆ ของคณะในปีต่อไป